

BOUWSTEEN voor de Zeeuwse Omgevingsvisie 2021

Hoofdonderwerp: **Archeologie**

Opstellers: Experts van Gemeenten Hulst/Sluis/Terneuzen, ZMF en Provincie Zeeland

Meedenkers: Experts van ZLTO, Erfgoed Zeeland, Walcherse Archeologische Dienst

(NB Vanwege openbare publicatie zijn hier alleen de namen van de organisaties genoemd, niet de namen van de experts)

Huidige situatie

Samenvatting van actuele situatie van het onderwerp in cijfers, tekst en kaartbeelden.

Een belangrijk punt voor al het onderstaande is dat de Provincie, waterschap en alle Zeeuwse gemeenten op het gebied van archeologie goed samenwerken. Een aantal wettelijke taken worden vaak gecombineerd opgepakt en dat verloopt naar wens. Ook bij het opstellen van (gemeente overstijgende) gebiedsvisies en landschapsplannen is het betrekken van archeologie in de allereerste aanzet noodzakelijk.

Provincie

Wettelijke taken

Provinciaal archeologiebeleid opstellen.

Provinciaal beleid volgt grotendeels gemeentelijk beleid, maar heeft in bepaalde gevallen afwijkende vrijstellingsregels voor terreinen met een bekende archeologische waarde of terreinen met een bepaalde archeologische verwachting. De provincie stelt aanvullende eisen op de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) voor archeologisch onderzoek en rapportage.

De Provincie heeft de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland (POAZ) op- en vastgesteld. Hierin zijn kernthema's voor archeologisch onderzoek ter opvulling van bestaande kennislacunes opgenomen. De Provincie verstrekt hiertoe op grond van de POAZ subsidies via het subsidieloket.

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur dient als belangrijk instrument voor de archeologie actueel te worden gehouden, ook in relatie tot de Open Data functie.

Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD)

Provincie is **eigenaar** van alle archeologische vondsten uit archeologisch onderzoek. De Provincie houdt een depot voor archeologische vondsten en documentatie in stand. Dit depot heet het Zeeuws Archeologisch Depot en is gevestigd aan de Looierssingel in Middelburg. De beheertaak van het Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) is gemandateerd aan Erfgoed Zeeland. In het ZAD worden vondsten en documentatie van archeologisch onderzoek in Zeeland bewaard. Er wordt komende jaren nog gewerkt aan de omzetting van de databasesystemen om tot een landelijke volledig digitale ontsluiting te komen voor wetenschappelijke en publieke doeleinden.

Belangrijkste bronnen vermelden:

Cultuurnota 2017-2020
CHS: gemeentelijke beleidskaarten en bestemmingsplannen
Omgevingsplan Zeeland 2018, 7.4 en kaart 16
Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)
Toetsingskader archeologie Provincie Zeeland 2017
Regeling aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland 2019
Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland 2017-2020 (voortgezet 2021-2024)
CHS Zeeland

Erfgoedwet art 5.7
Erfgoedwet art 5.8 en 5.9

www.erfgoedzeeland.nl

Een monitoringsplan van de staat van het fysiek archeologisch vondstmateriaal, om structureel duurzaam behoud te realiseren is in de maak.
Daarmee is het ZAD de belangrijkste bron van kennis en behoud voor de archeologie van de provincie. Digitale documentatie wordt duurzaam bewaard door DANS (Data Archiving and Networked Services), Den Haag en ArchoDepot.
Daarnaast geeft het Zeeuws Archeologisch Depot bruiklenen uit aan instellingen en musea om het archeologisch erfgoed zichtbaar te maken.

Ontgrondingenwet

In het kader van vergunningverlening Ontgrondingenwet is de provincie **bevoegd gezag** voor archeologie en cultuurhistorie.

Provinciale Verordening

In het kader van de provinciale verordening worden ruimtelijke plannen getoetst.

Provinciale inpassingsplannen

De provincie is **bevoegd gezag** voor het aspect archeologie in provinciale inpassingsplannen.

Archeologie & Publiek

De Provincie Zeeland heeft de taak op zich genomen Cultureel Erfgoed voor het grote publiek te ontsluiten. Zeeland heeft een rijke geschiedenis en een bijzonder bodemarchief. Archeologisch onderzoek werpt regelmatig nieuw licht op belangrijke aspecten van die Zeeuwse geschiedenis. Daarom is archeologie meer dan alleen bodemvondsten en vertelt een groot deel van het verhaal van de ontwikkeling van Zeeland. Er was tot voor kort geen (samenhangend) beleid of initiatief om het archeologisch verhaal van Zeeland te vertellen.

Door het ontbreken van een samenhangende publiekswerking is er een zeer beperkte benutting van archeologie in relatie tot de bewoners, toerisme en recreatie.

De diverse organisaties binnen de provincie Zeeland ontwikkelen momenteel diverse initiatieven voor publieksbereik. De Provincie ziet hiervoor een belangrijke taak bij het ZAD omdat er geen museum in Zeeland is die in die behoefte voorziet.

GeoPark Schelde Delta: aandacht voor samenhang geologie, archeologie, landschap, cultuurhistorie, natuur, toerisme, duurzame ontwikkeling en klimaatadaptatie. Focus archeologie op verdrongen dorpen en maritiem erfgoed.

Symposia/publieksdagen

Nationale Archeologie Dagen
Zeeuwse Amateur Archeologen Dag
Open Dag Erfgoed Zeeland/Zeeuws Archeologisch Depot
Archeologiemiddag Gemeente Sluis
Bedrijvendag Archeologie Zeeland
Reuwendagen (landelijk)

Digitale Media

Website Provincie Zeeland
Website Zeeuwse Ankers
Facebookpagina Archeologie in Zeeland
Website Erfgoed Zeeland
Website Oosterschelde Archeologisch Samenwerkingsverband
Website Walcherse Archeologische Dienst
Website AWN Landelijk
Website Werkgroep Archeologie Hulst
Facebook WAH
Facebook Werkgroep Archeologie Sluis
Website Artefact

www.easy.dans.knaw.nl

Ontgrondingenwet art 3

Provinciale Omgevingsverordening

b.v. MER, Waterdunen

OC&W Nota Erfgoed Telt
Cultuurnota 2017-2020
Zeeuwse erfgoedlijnen
Zeeuwse Ankers
Geopark Platform Verdrongen Dorpen
POAZ (kernthema 11)
Nota Natuurbeleving
Kenniscentrum voor Toerisme
Zeeuws Erfgoed toeristisch benutten
www.zeeland.nl/.../geopark-schelde-delta

www.archeologiedagen.nl

Facebookpagina Artefact

Website Edufact

Facebookpagina Edufact

Website Burger Erfgoed Advies

Facebookpagina Burger Erfgoed Advies

Website AWN Afdeling Zeeland

Website KZGW

Via een aantal instanties is er aanbod van educatie en educatieve materialen op het gebied van de archeologie voor primair en secundair onderwijs in Zeeland.

Haakje Cultuureducatie – Onderwijs - Musea

Wetenschap en kennis faciliteren en bevorderen

Provincie Zeeland onderhoudt contacten met universiteiten en onderzoekscentra om wetenschap en kennis in de provincie op peil te houden. De Provincie Zeeland wil synthetiserend onderzoek stimuleren en faciliteren binnen de thema's uit de POAZ. In de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland 2017-2024 (POAZ) zijn de elf belangrijkste kernthema's en zwaartepunten voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland opgesteld. Van deze elf kernthema's zijn de meeste resultaten geboekt op het gebied van het verzamelen van basale harde gegevens en diachrone datasets, uitwerking oud archeologisch onderzoek, verdrinken land en dorpen, onderzoek naar infrastructuur en verdedigingswerken in Zeeland.

Erfgoed Zeeland voorziet voor een groot deel in de provinciale taak om het cultureel erfgoed in Zeeland te beschermen, te benutten en te beleven. Daarbij fungeren Erfgoed Zeeland en het Zeeuws Archeologisch Depot als kenniscentrum en faciliteren wetenschappelijk onderzoek van derden en vrijwilligers in de archeologie. Het ZAD organiseert voor vrijwilligers cursussen.

Vrijwilligers in de archeologie

Vrijwilligers zijn o.a. verenigd in de AWN- Vereniging van vrijwilligers in de archeologie, Afdeling Zeeland. Op provinciaal niveau zijn leden actief bij diverse gemeenten, musea, Erfgoed Zeeland en in het ZAD. Het aantal actieve leden is beperkt, het ledenbestand is aan het vergrijzen en er is weinig jonge aanwas. Ook op gemeentelijk niveau zijn vrijwilligers in de archeologie actief.

Onderwijs- Hogescholen en Universiteiten (haakje onderwijs)

Samenwerking wordt actief gezocht met Hogeschool Zeeland, Saxion Hogescholen, Roosevelt Academy/UCR, Stichting Reigersberg en Universiteit Gent om de wetenschappelijke kennis te bevorderen van alle archeologen en vrijwilligers in Zeeland.

Gemeenten

Beleid

Gemeenten zijn de belangrijkste bestuurslaag inzake archeologie. Iedere Zeeuwse gemeente heeft een eigen archeologiebeleid met gemeentelijke beleidskaarten, vertaald in gemeentelijke bestemmingsplannen. De meeste gemeenten werken samen en worden door archeologisch deskundigen in een regionaal verband geadviseerd. Niet iedere gemeente heeft beleid en beleidskaarten geëvalueerd en geactualiseerd. Enkele gemeenten hebben een Gemeentelijke Onderzoeksagenda Archeologie (Sluis, Walcherse gemeenten).

Erfgoed Zeeland
Cultuureducatie Walcheren
Cultuureducatie Zeeuws-Vlaanderen
Cultuureducatie Zuid-Beveland
Walcherse Archeologische Dienst
AWN Afdeling Zeeland
Werkgroep Archeologie Hulst
Werkgroep Archeologie Sluis
KZGW

Provinciale Onderzoeksagenda
Archeologie Zeeland 2017-2020
(voortgezet 2021-2024)

Evaluatie POAZ 2009-2016

Cultuurnota 2017-2020
GeoPark Platform Verdrinken
Dorpen

Erfgoed Zeeland
Zeeuwse Amateur Archeologen Dag

www.awnzeeland.nl
www.archeologiehulst.nl

www.archeologiewalcheren.nl
www.erfgoedzeeland.nl/oas-archeologie/
Parapluplan Sluis Archeologie
Hulst Bestemmingsplan Archeologie
en Aardkundige Waarden
Schouwen-Duiveland Beleidsplan

Rijk Rijksbeleid Beheer 73 archeologische rijksmonumenten in Zeeland door Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in Rijksmonumentenregister RCE beheert nationale archeologische database Archis Kennissplatform archeologie bij de RCE Rijksinpassingsplannen Adviseur Ministerie OC&W, RWS, Gasunie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer Handhaving archeologiebestel bij Overheidsinspectie Informatie en Erfgoed Overkoepelende overlegstructuren <i>Vakberaad IPO.</i> Vier keer per jaar vergaderen de archeologen van de twaalf provincies over belangrijke thema's in de archeologie. Via IPO worden zienswijzen en vragen aan andere instanties uitgezet. <i>Convent van Gemeentearcheologen (CGA).</i> Twee keer per jaar vergadert een groot deel van de gemeentelijke archeologen van Zeeland in het Convent met gemeentelijk archeologen van de overige Nederlandse provincies. <i>Provinciebreed Overleg Zeeuwse Archeologie (PROZA)</i> Vier keer per jaar komt het <i>Provinciebreed Overleg Zeeuwse Archeologie (PROZA)</i> bijeen, waarin alle archeologen van de bevoegde overheden en het Rijk in Zeeland deelnemen.	CHS Erfgoedwet 2016 Monumentenwet 1988 (gaat deels over in Omgevingswet) monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumentenregister Bv Terneuzen Nieuwe Sluis, Ontpoldering Hertogin Hedwigepolder CHS Programma Instandhouding Archeologische Rijksmonumenten archis.cultureelerfgoed.nl www.cultureelerfgoed.nl OCW nota Erfgoed Telt Oogst van Malta;
Trends & Ontwikkelingen Welke algemene ontwikkelingen zijn van belang voor dit onderwerp en waarom? Publieksparticipatie <i>Ambitie ArcheoHotspots.</i> ArcheoHotspots zijn plekken waar je kennis kan maken met archeologie. Je kan er gratis binnenlopen en meehelpen met (de uitwerking van) archeologisch onderzoek. Zo kunnen bezoekers nu op sommige plekken materiaal uit opgravingen sorteren of mee helpen puzzelen met scherven uit bijvoorbeeld een beerput. De bezoekers komen letterlijk in contact met het verleden. <i>Ambitie Citizen Sciences</i> Iedereen met interesse in het verleden kan nu mee helpen met de zoektocht naar resten uit het verleden. Door nieuwe meettechnieken zijn veel nieuwe archeologische resten voor het eerst zichtbaar geworden en iedereen kan mee werken aan de	Belangrijkste bronnen vermelden: Rapporten, websites, databases, namen experts. Erfgoed Telt. www.archeohotspots.nl www.erfgoedgezocht.nl

zoektocht. Via de computer kan op de hoogtekaart worden gezocht naar nog onbekende archeologische structuren. Dit gaat via een online platform en kan gewoon thuis in een vrij momentje worden gedaan.

GeoPark Platform Verdrongen dorpen.

Een nieuwe inventarisatie van de verdrongen dorpen in Zeeland, Brabant en Vlaanderen werpt een nieuwe blik op de geschiedenis. Ook de relatie met klimaatadaptatie is zichtbaar en kan tastbaarder worden gemaakt. Contacten met de NOB en LWAOW werpen nieuw licht op de onderwaterwereld in de Zeeuwse wateren.

Modern Oorlogserfgoed (MOE)

Zowel op provinciaal niveau als in gemeentelijke beleidsplannen dient Modern Oorlogserfgoed meegenomen te worden. De Walcherse gemeenten hebben dit wel in het beleid vermeld. En ook de OAS-Gemeenten hebben dit item meegenomen in de evaluatie van het archeologiebeleid 2016. Vestingwerken en vooral ook de Tweede Wereldoorlog kennen een sterke toename in de beleving bij veel mensen. Ook in het archeologisch veld merken we dit. Vooral de Tweede Wereldoorlog is één van de best gedocumenteerde periode van onze geschiedenis. Desondanks wijzen verschillende archeologische onderzoeken in de afgelopen jaren uit dat toch veel nieuws is te vinden en dat deze vorm van archeologie bij velen grote interesse wekt. Het is ook een onderwerp dat nog veel emoties kent. Bijvoorbeeld archeologisch onderzoek op het Fort Rammekens levert veel archeologie vanaf de 16e eeuw tot en met WO II op die bij veel mensen zeer tot de verbeelding spreken. Een knelpunt is dat een instrumentarium veelal ontbreekt, waardoor er een vicieuze cirkel is ontstaan: er is geen beleid, dus Modern Oorlogserfgoed komt niet in PvE's voor; omdat MOE niet in PvE's staat is er geen aandacht en waardering voor het thema.

Wetenschap en kennis faciliteren en bevorderen

Maritieme archeologie (zo genoemd in de cultuur nota), Scheeps- en onderwaterarcheologie (zoals genoemd in de POAZ) is kernthema POAZ, maar een samenhangend beeld en beleid van dit thema in Zeeland ontbreekt. Samenwerking met Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB) en LWAOW Landelijke Werkgroep Archeologie Onder Water (onderdeel van de AWN).

Kennisbehoud in de regio.

Binnen de provincie Zeeland zijn een beperkt aantal archeologen (en amateur archeologen) werkzaam. Er bestaat versnippering van kennis en een gebrek aan behoud van deze kennis. o.a. veroorzaakt door het huidige bestel. Het aantal deskundigen dat voorhanden is, is klein ten opzichte van de vele monumenten en erfgoed dat Zeeland rijk is. Ondanks regelmatig overleg is ook deze kennis versnipperd onder de partijen. Bij het verlaten van werkverbanden (verminderde inzet amateurs, gebrek aan synthetisering) gaat op alle bovengenoemde fronten in de breedste zin des woords archeologische kennis verloren. Een overzichtspublicatie van de Zeeuwse archeologie ontbreekt. In de Geschiedenis van Zeeland tot 1300 aandacht voor de archeologische kennis.

Haakje arbeidsmarkt, Haakje onderwijs

Gemeenten

Gemeenten kunnen zelf meer onderzoek doen naar de leemten in kennis in hun gemeente zoals landschappelijk onderzoek als onderlegger. Deze kunnen worden opgesteld in het kader van de omgevingsplannen.

www.zooniverse.org

GeoPark Platform Verdrongen Dorpen

Platform Maritiem Erfgoed

Brusse & Henderikx (red.) 2012: Geschiedenis van Zeeland, deel I

Project Leemten in Kennis – Gemeente Terneuzen Vrijstellingenkaart in de diepte voor Archeologie

Referentiecollectie aanleggen in Zeeuws Archeologisch Depot

Momenteel ontbreekt in het ZAD een Referentiecollectie. Met het oog op wetenschappelijke maar ook publieksontsluiting is nood aan een dergelijk systeem. Deze collectie dient zowel fysiek als digitaal toegankelijk te zijn. Op deze manier kan meer interactie ontstaan met andere regio's zodat kennisverspreiding maar ook het ophalen van kennis van elders makkelijker wordt. Op die manier behouden we ook meer kennis in de regio.

Dit werk wordt uitgevoerd door professionals in samenwerking met vrijwilligers en bij voorkeur in de Archeohotspots omgeving voor alle geïnteresseerden.

Onderwijs- Hogescholen en Universiteiten (haakje onderwijs)

In Zeeland zouden (meer) mogelijkheden moeten komen voor cultuuronderwijs.

Vrijwilligers in de archeologie

Vrijwilligers zijn o.a. verenigd in de AWN- Vereniging van vrijwilligers in de archeologie, Afdeling Zeeland. Op provinciaal niveau zijn leden actief bij diverse gemeenten, musea, Erfgoed Zeeland en in het ZAD. Het aantal actieve leden is beperkt, het ledenbestand is aan het vergrijzen en er is weinig jonge aanwas. Ook op gemeentelijk niveau zijn vrijwilligers in de archeologie actief.

Experimentele archeologie, zoals het opgraven van een verdrinken dorp of scheepswrak waarbij burgerparticipatie een groot aandeel heeft.

Bevolkingsontwikkeling (vergrijzing, toename eenpersoons huishoudens);

- Door vergrijzing vermindert de belangstelling voor het bodemarchief en gaat bestaande specifiek lokale kennis verloren. Jongeren hebben minder interesse in erfgoed. Dit wordt om die reden niet direct aangevuld door nieuwe aanwas.
- multiculturele samenleving: Er is geen binding met het Nederlandse cultureel erfgoed en bodemarchief bij Nederlanders met een migratieachtergrond.
- bevolkingsgroei en toename van eenpersoonshuishoudens inclusief de daarbij behorende toename van infrastructuur, landbouw en veeteelt legt extra druk op de noodzaak tot bouwen, waarmee de druk op het bodemarchief evenredig toeneemt

Energie (afname gebruik fossiele energie, meer duurzame energie en energiebesparing)

- Aanleg van zonneparken: nu al worden in het landelijk gebied zonneparken aangelegd en dit zal vrijwel zeker toenemen. Onduidelijk is wat het effect van de aanleg daarvan is op de bodem en de archeologische resten daarin. Door de aard van de aanleg ligt verdroging voor de hand, met nadelige effecten voor het behoud archeologische resten en bodemdiversiteit. Bij de aanleg van zonneparken dient dan ook aandacht besteed te worden aan een handhaving van de watertoevoer en het waterbergend vermogen, zodat de bodem in dezelfde conditie blijft voor het behoud de archeologische resten van organische aard.
- Niet alleen de aanleg van zonneparken hebben een effect op de bodem. Ook het in de toekomst onoordeelkundig en zonder archeologische begeleiding verwijderen van die zonneparken zal onomkeerbare schade toebrengen aan archeologische resten onder zonneparken.
- Uitkomst van Energie Beheer Nederland (EBN) onderzoek ondergrond Zeeland zal mogelijk meer geothermie toepassingen opleveren. Voor die toepassingen zal het noodzakelijk zijn ingrepen in de bodem te doen, die gevolgen zullen/kunnen hebben voor het behoud van archeologische resten in de bodem.

- Erfgoeddeal (t/m 2022): benutten mogelijkheden Erfgoeddeal voor projecten duurzaamheid en klimaatadaptatie. Daarbij ook rekening houden met archeologie in die projecten. - Zie Huidige situatie Geopark <i>Klimaat (extreme neerslag en droogte, zeespiegelstijging, verandering soorten planten en dieren)</i> - Toenemende peilverlaging ten behoeve van de landbouw leidt nu en al veel langer tot aantasting van de organische component van archeologische resten (afname organische stofgehalte in de bodem) - Dezelfde peilverlaging leidt ook nu en al langer tot oxidatie van het niveau van het Hollandveenlaagpakket en daarmee zetting en bodemdaling. Daarmee gepaard gaat het verlies aan sporen en de organische vondstcomponent van bewoning in de IJzertijd en de Romeinse tijd (afname organische stofgehalte in de bodem). Hitte en daarmee gepaard gaande langdurige droogte zal dit proces verder versterken. - Verzilting door zeespiegelrijzing heeft nadelige effecten op de kwaliteit van archeologische resten. - Erfgoeddeal (t/m 2022): benutten mogelijkheden Erfgoeddeal voor projecten duurzaamheid en klimaatadaptatie. Daarbij ook rekening houden met archeologie in die projecten. - Zie huidige situatie Geopark - Bij peilbesluiten dienen archeologische waarden ook als afwegingsgrond te worden meegenomen en dienen maatregelen genomen te worden bij te verwachten kwaliteitsverlies of schade <i>Technologie (informatietechnologie, robotisering, biotechnologie, nanotechnologie)</i> - Digitale opslag en ontsluiting van archeologische kennis staat nog in de kinderschoenen. Daarin vervult het ZAD als provinciale kennisbundel een belangrijke taak. Digitale verspreiding van die kennis is nu nog beperkt mogelijk vanuit het ZAD, maar ligt voor de hand en is te beschouwen als laaghangend fruit. Een optimale kennisverspreiding is zowel voor de archeologie als voor alle raakvlakken van archeologie van belang. - Innovatieve technieken als Virtual Reality, Augmented Reality worden ingezet voor de publieksontsluiting, o.a. ten behoeve van toerisme en inwoners. - Technieken kunnen benut worden in het beter vermarkten van bijv. de Staats Spaanse Linies. - Innovatieve onderzoeksmethoden als Ground Penetrating Radar, ElectroMagnetic Interference, LIDAR en drone-opnamen worden meer benut om archeologische resten op te sporen. - Basis Registratie Ondergrond (BRO); digitale ondergrond in beeld brengen in 3D. <i>Economie (toename toerisme, schaarste grondstoffen, voedsel en water)</i> - Toename van het toerisme vergroot de druk op het gebruik van de beperkte ruimte, vooral van cultuurlandschap, dat daardoor verdwijnt, inclusief de daarin aanwezige archeologische waarden. <i>Sociaal (wereldwijd toename welvaart, politieke instabiliteit, toename gevoel van onveiligheid)</i> - Veiligheid in parkeergarages vergroten door archeologie of historie zichtbaar te maken. Een leuk ingerichte en soms verlichte garage geeft een gevoel van veiligheid.	Bodemdaling: onderzoek gestart Droogtegevoeligheidskaart Amsterdam Noord-Zuidlijn presentatie vondsten Woerden Parkeergarage Nijmegen

- Inrichting openbare ruimte zichtbaar maken, identiteit meegeven aan een gebied. (haakje leefbaarheid, cultuurhistorie, voorzieningen) - Politiek: archeologisch onderzoek/wetenschap kan op een positieve wijze bijdragen aan maatschappelijke discussies. Voorbeeld: migratie. Dit is een 19^e eeuwse idee. Vooral in de prehistorie vonden er grote migratiebewegingen plaats van mensen in de wereld. Het juiste wetenschappelijke verhaal vertellen kan bepaalde ideologieën ontkrachten of in een ander daglicht plaatsen. Welke ontwikkelingen spelen daarnaast specifiek binnen dit onderwerp? <i>Ruimtelijke ordening</i> - De ontwikkeling van 3D-bestemmingsplannen maakt de bodem en de aanwezigheid van de archeologische waarden daarin beter inzichtelijk - Wat zijn de gevolgen voor (buitendijkse en maritieme) archeologie van de ontwikkelingen van de havens aan de Westerschelde zowel voor de Westerschelde als de Oosterschelde? Onderzoek - Archeologie van Modern Oorlogserfgoed (WO I en WOII) wordt een onlosmakelijk onderdeel van archeologisch onderzoek. Hiervoor zullen in de toekomst ambities en plannen worden opgesteld. - Voor archeologisch onderzoek in Zeeland wordt meer grensoverschrijdende samenwerking (nationaal als internationaal) gezocht. Dit leidt tot meer opties voor kennisbehoud, kennisontwikkeling en onderzoek. - Bouwhistorisch onderzoek wordt een integraal onderdeel van archeologisch onderzoek. Een dergelijke relatie ontbreekt nu in de wettelijke kaders. (haakje cultuurhistorie) - Samenwerking met historici en archieven leidt tot betere kennis, meer toegespitst archeologisch onderzoek en een betere duiding van archeologische sporen en vondsten. Behoud - Het ZAD behoudt de kennis (documentatie, expertise) en de vondsten van de Zeeuwse archeologie. Het ZAD heeft daarvoor ook voldoende ruimte voor toekomstige opslag. - Het ZAD bewaart vondsten van Modern Oorlogserfgoed in de provinciale collectie. - Gezien de kosten van het bewaren van grote resten uit maritiem archeologisch onderzoek wordt vanuit het Rijk gestreefd naar een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot met de daarbij benodigde faciliteiten - Een actieve inzet op behoud en beheer van archeologische resten <i>in situ</i> in bekende archeologische (rijks)monumenten ontbreekt. Een eerste aanzet op het gebied van archeologische rijksmonumenten ligt in het in 2019 gestarte Programma Instandhouding Archeologische Rijksmonumenten van de RCE.	Rotterdam Tijdtrap

Ambitie 2050

Het droombeeld voor de situatie in 2050.

Wat is er anders dan nu en wat is gelijk gebleven?

Is de ambitie voor heel Zeeland gelijk, of zijn er verschillen?

Wat is het effect van de hiervoor beschreven trends en ontwikkelingen op deze ambitie?

Kernwoorden: Publieksparticipatie, Maatschappelijk draagvlak, Onderwijs, behoud kennis, kennisverspreiding.

- Een centraal gelegen, goed bereikbaar Huis voor de Archeologie in Zeeland. Dit Huis is een centrum waar wetenschap, educatie en beleving hand in hand gaan. Een dagje uit kan bijdragen aan een stukje van de wetenschappelijke puzzel. Het Huis is een huis voor leerlingen en studenten van elke leeftijd (haakje cultuureducatie, onderwijs)
- In het kader van het Geopark Schelde-Delta zijn op vele plaatsen plekken ingericht om de leefbaarheid van alle componenten, waaronder (archeologisch erfgoed) te vergroten. Een florerend UNESCO Geopark Schelde-Delta waarin onderzoek, onderwijs, overheid, ondernemers en omgeving alsmede Nederland en Vlaanderen nauw samenwerken en een showcase voor de wereld vormen. (haakje toerisme)
- In combinatie met bovenstaande twee kan ook gedacht worden aan het inrichten van een infotainment opgraving van een verdronken dorp, een langlopend wetenschappelijk opgravingsproject met publieksparticipatie (haakje cultuureducatie, onderwijs en toerisme)
- Bij de ingangen van Zeeland aan de N57, de A58, de N59 en de N62 een inspiratiepunt Zeeland waar gasten al een eerste indruk krijgen van Zeeland, haar DNA, haar natuur, cultuurhistorie, ontstaansgeschiedenis, economische activiteiten en toeristisch aanbod (exposities, uitzichtpunten), horecavoorzieningen. (haakje toerisme, voorzieningen, leefbaarheid)
- Voor alle bekende archeologische vindplaatsen is op basis van een nulmeting een beleid opgesteld ten aanzien van het behoud en beheer *in situ*. Dit beleid wordt ook actief uitgevoerd en gehandhaafd.
- 4D-ordering als leidend principe in de omgevingsvisie: ordering boven- en ondergrond, functiestapeling en tijdsfactor
- Alle archeologische niet-rijksmonumenten zijn opgenomen in gemeentelijke plannen en provinciale plannen.
- Handhaving ten aanzien van de archeologie is volledig geborgd, niet alleen op papier maar ook in de praktijk.
- Deponering en ontsluiting is volledig digitaal beschikbaar. (haakje voorzieningen en leefbaarheid)
- In het primair en secundair onderwijs staat cultureel erfgoed van de omgeving op het lesprogramma (haakje Onderwijs)
- Er is een kenniscentrum in Zeeland voor de geschiedenis van Zeeland en internationale historische relaties.
- Resultaten van archeologisch onderzoek worden vanuit de basisrapportage vertaald in een publieksvriendelijke digitale omgeving.
- Overzicht van de geschiedenis van Zeeland uit archeologisch onderzoek in een 2050 gangbaar medium. Deze wordt jaarlijks aangevuld.
- Integrale benadering van onderzoek: historici, archeologen, bodemdeskundigen, NGE, beelden LIDAR,
- Provincie werkt samen met meerdere hogescholen en universiteiten om wetenschappelijk onderzoek in Zeeland naar een hoger niveau te tillen. Regietaak van uit provincie. (haakje onderwijs)

- Verdrongen dorpen zijn bij uitstek het archeologisch exportproduct van de provincie Zeeland! (haakje toerisme) - Diachrone havengeschiedenis (Ganuenta, laatmiddeleeuwse Zwinhavens tot North Sea Ports) (haakje kust en deltawateren en industrie)	
Tussendoel voor 2030 = haalbaar in 2030 Wat is het beoogde tussenresultaat in 2030? Is een wijziging van het beleid nodig om dit doel te bereiken? Welke opties zijn er om dit resultaat te behalen? Welke optie heeft de voorkeur en waarom? Algemeen Focus voor archeologie in de provincie zou breder moeten zijn; zowel op land- als waterbodemarcheologie Ruimtelijke ordening - Introductie van 4D-ordening als leidend principe in de omgevingsvisie: ordening boven- en ondergrond, functiestapeling en tijdsfactor Publiekswerking - Er is gebruik gemaakt van de mogelijkheden van publieksontsluiting in de Erfgoeddeal (t/m 2022) en van de Zeeuwse Erfgoedlijnen. - Er zijn vergevorderde plannen voor het Huis voor de Archeologie dat volledig is gewijd aan de archeologie van Zeeland. In het Huis wordt actuele kennis bijgehouden en vertaald voor het publiek. - Er is een begin gemaakt met een overzicht van de Zeeuwse archeologie in een gangbaar medium. - Resultaten van archeologisch onderzoek worden (twee)jaarlijks gebundeld in een digitale publicatie. - Resultaten van archeologisch onderzoek worden gezien als structurele verdieping van het verleden en de geschiedenis van Zeeland - Opbrengsten uit cultuurtoerisme komen ten goede van het behoud van erfgoed - Het ZAD ontwikkelt zich tot een open depot met een publieksfunctie. Voor de publieksfunctie is een aparte uitbreiding aan het huidige onderkomen gerealiseerd. Een goed bereikbare (centrale) ligging in Zeeland is een wens. - Het ZAD geeft ruimte aan de inzet van vrijwilligers in de archeologie - In het kader van het Geopark Schelde-Delta worden belangrijke thema's voor de Zeeuwse archeologie in de markt gezet. Eerste aanzetten daarvoor zijn al gegeven ten aanzien van verdrongen geschiedenis en verdrongen land, dorpen en steden. Samenwerking met alle partijen in Zeeland en Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB).	GeoPark Platform Verdrongen dorpen

- Verdere vermarkting van de Staats Spaanse Linies (aanleg Liniedijken, inundaties) en Atlantik Wall dienen ook in deze ontwikkeling te worden meegenomen - Bij de ingang van Zeeland aan de A58 een inspiratiepunt Zeeland waar bewoners en gasten al een eerste indruk krijgen van Zeeland, haar DNA, haar natuur, cultuurhistorie, ontstaansgeschiedenis, economische activiteiten en toeristisch aanbod (exposities, uitzichtpunten, horecavoorzieningen) - Archeohotspots is uitgegroeid tot een ware Community Archaeology - Er is beleid gemaakt op alle niveaus voor Modern Oorlogserfgoed (MOE) Onderzoek - Meer expliciete aandacht voor de Zeeuwse prehistorie - Synthetiserend onderzoek zoals bv Project Leemten in Kennis - Maritieme archeologie (zo genoemd in de cultuur nota), Scheeps- en onderwaterarcheologie (zoals genoemd in de POAZ) is kernthema POAZ, maar een samenhangend beeld en beleid van dit thema in Zeeland ontbreekt. Samenwerking met Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB) en LWAOW Landelijke Werkgroep Archeologie Onder Water. - Een wetenschappelijke overzichtspublicatie van de Zeeuwse archeologie ontbreekt. In de Geschiedenis van Zeeland tot 1300 aandacht voor de archeologische kennis - Uitbouwen van een Referentiecollectie in het Zeeuws Archeologisch Depot - Aandacht en beleid voor Modern Oorlogserfgoed Wetenschap en kennis faciliteren en bevorderen <i>Kennisbehoud in de regio.</i> Binnen de provincie Zeeland zijn een beperkt aantal archeologen (en amateur archeologen) werkzaam. Het aantal deskundigen dat voorhanden is, is klein ten opzichte van de vele monumenten en erfgoed dat Zeeland rijk is. Ondanks regelmatig overleg is ook deze kennis versnipperd onder de partijen. Bij het verlaten van werkverbanden (verminderde inzet amateurs, gebrek aan synthetisering) gaat op alle bovengenoemde fronten in de breedste zin des woords archeologische kennis verloren. Haakje arbeidsmarkt, Haakje onderwijs <i>Onderwijs- Hogescholen en Universiteiten (haakje onderwijs)</i> Provincie werkt samen met een hogeschool en een universiteit om wetenschappelijk onderzoek in Zeeland naar een hoger niveau te tillen. Regietaak van uit provincie. Vrijwilligers in de archeologie Vrijwilligers zijn bij uitstek verbonden aan het Huis voor de Archeologie. Het stimuleren van nieuwe aanwas bij de organisaties (met name jongeren) is nodig.	Staats-Spaanse Linies, Atlantik Wall
Uitvoering Welke partijen zijn nodig om de voorkeursoptie te realiseren en welke instrumenten kunnen daarvoor worden ingezet? Provincie Zeeland Alle Zeeuwse Gemeenten Zeeuws Archeologisch Depot Alle archeologische bedrijven werkzaam in Zeeland (waaronder deze in Zeeland gevestigd zoals Erfgoed Zeeland, Artefact, Burger Erfgoed Advies, Edufact) Natuurorganisaties in Zeeland Vergunningen & Handhaving	

Hogescholen Universiteiten Toeristische diensten Cultuureducatie Vrijwilligers en netwerken Voorzieningen	
Raakvlak met andere onderwerpen Welke onderwerpen uit andere bouwstenen zijn nauw verweven met dit onderwerp? Wat is het effect van de voorkeursoptie op deze andere onderwerpen? • Bodem: Landschap, Landbouw, Natuur, Ruimtelijke kwaliteit, Watersysteem, Zoetwater • Stedelijk gebied: bereikbaarheid, Historische elementen, Onderwijs, Stedelijk groen, Voorzieningen en Woningbouw • Kust en Deltawateren: Klimaatverandering, Promotie, Recreatie en toerisme, Verblijfsrecreatie, Visserij en aquacultuur, Water • Havens en industriegebieden: Economie, Infrastructuur, Milieu, Transport • Visie Natuurbranding en natuurbeleving Provincie Zeeland • Geopark Schelde – Delta i.o • Visie Veerse Meer • Toerisme en Recreatie • Klimaatadaptatie • Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) • Energietransitie • Klimaatstresstesten • Agenda landelijk gebied • Onderwijs: cultuureducatie • Grensoverschrijdende samenwerking (Universiteiten, GeoPark, Grensparken, via GOS); aanstellen Regiomanagers	